

Hallituksen esitys Eduskunnalle luotsauslaiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi luotsauslaki, jolla kumottaisiin nykyinen luotsauslaki.

Esityksen mukaan luotsauspalvelujen tuottaminen annettaisiin perustettavaksi ehdotetulle Luotsausliikelaitokselle, jonka olisi tarjottava luotsauspalveluja kaikilla luotsattaviksi määritellyillä väylillä Suomen vesialueella ja Saimaan kanavan vuokra-alueella. Luotsinkäyttövelvollisuutta ei ehdoteta muutettavaksi.

Valtuudet lakia alemmanasteisten säännösten ja määräysten antamiseen muutettaisiin perustuslain vaatimusten mukaisiksi, ja osa voimassa olevassa luotsausasetuksessa olevista säännöksistä otettaisiin ehdotettuun la-

kiin. Muun muassa luotsinkäyttövelvollisuuden ja luotsinkäytöstä vapautumisen perusteet sekä luotsin ohjauskirjan, linjaluotsinkirjan ja luotsinkäyttövelvollisuutta koskevan erivapauden myöntämisen, uudistamisen eikä peruuttamisen perusteet ehdotetaan otettaviksi lakiin.

Laista poistettaisiin luotsausmaksun huojennusta koskeva säännös.

Laki liittyy vuoden 2004 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2004 alusta samaan aikaan Varustamo-liikelaitosta, Luotsausliikelaitosta ja Merenkulkulaitosta koskevien lakien kanssa.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1. Nykytila ja keskeiset ehdotukset	3
2. Esityksen taloudelliset vaikutukset	4
3. Esityksen valmistelu.....	4
4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	4
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	5
1. Lakiehdotuksen perustelut.....	5
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	10
3. Voimaantulo.....	10
4. Säättämisjärjestys	11
LAKIEHDOTUS	12
Luotsauslaki	12

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Luotsauslaissa (90/1998) ja sen nojalla annetussa luotsausasetuksessa (92/1998) säädetään luotsaustoiminnan harjoittamisesta, luotsinkäyttövelvollisuudesta ja siitä vapautumisesta, luotsin velvollisuuksista ja tehtävistä, luotsin pätevyydestä, päällikön vastuusta ja velvollisuuksista sekä muista luotsaukseen liittyvistä asioista. Voimassa olevan luotsauslain mukaan Merenkululaitos huolehtii luotsauksen järjestämisestä ja valvoo luotsaustoimintaa.

Luotsauspalvelujen tuottaminen ehdotetaan annettavaksi perustettavan Luotsausliikelaikoksen tehtäväksi niin, että Luotsausliikelaikoksen olisi tarjottava luotsauspalveluja kaikilla Merenkululaitoksen luotsattaviksi määräämillä väylillä Suomen vesialueella ja Saimaan kanavan vuokra-alueella. Luotsaustoiminnan harjoittamista koskevaa säännöstä tarkistettaisiin vastaavasti. Lakia täsmennettäisiin myös vastaamaan Merenkululaitoksen uutta tehtävää luotsausta ohjaavana ja valvovana viranomaisena.

Voimassa olevan luotsauslain valtuutussäännösten mukaan tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella. Merenkululaitos voi antaa tarkempia määräyksiä luotsauksesta sen mukaan kuin asetuksella säädetään. Valtuutuksen nojalla annetuista säännöksistä ja määräyksistä osa kohdistuu yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Näiltä osin lain säännökset eivät ole perustuslain 80 §:n edellyttämällä tasolla. Lakia ehdotetaan täsmennettäväksi niin, että valtioneuvoston asetuksen ja Merenkululaitoksen määräysten antoa koskevat valtuutukset kirjataan lakiin ja valtuutusten kattamat asiat säännellään laissa nykyistä tarkemmin.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi luotsinkäyttövelvollisuuden ja siitä vapautumisen perusteet. Samalla täsmennettäisiin luotsinkäytöstä vapautumiseen liittyvää termistöä vastamaan paremmin vapautusten luonnetta.

Luotsin ohjauskirjan, linjaluotsinkirjan ja luotsinkäyttövelvollisuudesta annettavan erivapauden myöntämisen, uudistamisen sekä peruuttamisen perusteet ehdotetaan otettavaksi asetuksesta lakiin. Muilta osin kyseiset säännökset kirjattaisiin asetukseen nykyistä tarkemmin.

Tuomioistuinta koskevaan pykälään ehdotetaan otettavaksi muutoksenhakua koskeva säännös, jota sovellettaisiin silloin kun haetaan muutosta Merenkululaitoksen luotsauslain nojalla tekemiin hallintopäätöksiin.

Luotsauksen hinnoittelusta säädettäisiin Luotsausliikelaikoksesta annettavalla lailla. Hinnoittelun lähtökohtana olisivat liikelaikosta perustettaessa voimassa olevat luotsausmaksat. Saimaan kanavalla ja Saimaan vesistöalueella olisi edelleen alennettu luotsausmaksat.

Luotsausmaksusta myönnettävää alennusta tai luotsausmaksun suorittamisesta myönnettävää vapautusta koskeva luotsauslain 13 a §:ssä oleva säännös ehdotetaan poistettavaksi, koska ei katsota olevan perusteltua, että liikenne- ja viestintäministeriö edelleen tukisi yksittäisiä luotsauksia. Säännöksen mukaan Merenkululaitos on voinut yksittäistapauksessa myöntää alennuksen luotsausmaksusta tai vapautuksen luotsausmaksun suorittamisesta. Säännös koskee etupäässä muita kuin tavanomaisessa kauppamerenkulussa olevia aluksia. Alennus tai vapautus voidaan myöntää, jos aluksen matkan varsinaisena tarkoituksena on koulutus, merenkulun tai sen historian tuntemuksen edistäminen, meriympäristön suojeleminen, meriturvallisuus tai meripelästäminen tai muu näihin tarkoituksiin verrattava syy.

Vuosittain Suomessa vierailee vähäinen määrä sellaisia aluksia, jotka eivät harjoita kauppamerenkulkua ja jotka kokonsa vuoksi ovat velvollisia käyttämään luotsia. Maksualennuksia tai maksun suorittamisesta myönnettäviä vapautuksia on luotsauslain 13 a §:n nojalla hakemuksesta myönnetty viime vuo-

sina noin 10—15 alukselle vuodessa. Alukset ovat pääasiassa olleet ulkomaisia rajavartiolaitoksen tai puolustusvoimien aluksia taikka purjealuksia.

Purjealusten vierailu on tapahtunut Tall Ship's Race-tapahtuman yhteydessä. Kuluvana vuonna edellä mainitussa purjehdustapahtumassa Turussa oli mukana 14 sellaista purjealusta, jotka kokonsa puolesta ovat luotsinkäyttövelvollisia. Lisäksi eräät pienemmät alukset käyttivät luotsia, vaikka ne eivät olleet velvollisia luotsin käyttöön.

Koska kaikki edellä tarkoitetut uudistukset aiheuttaisivat runsaasti muutoksia luotsauslakiin, ehdotetaan kokonaan uuden luotsauslain antamista.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Luotsausmaksuista myönnettävien alennusten tai luotsausmaksun suorittamisesta myönnettävien vapautusten poistamisella on vähäinen taloudellinen vaikutus. Luotsausmaksuista on vuosittain myönnetty yhteensä noin 10 000—20 000 euron suuruiset huojennukset, jotka kohdistuvat noin 10—15 alukseen. Iso purjehdustapahtuma voi aiheuttaa sen, että aluksia, joille nykyisten säännösten nojalla myönnettäisiin huojennus, on enemmänkin. Alusten matkat ovat etupäässä suuntautuneet Suomenlahden ja Saaristomeren alueelle. Luotsausmaksun voidaan arvioida näissä tapauksissa olleen Suomenlahdella noin 700 euroa luotsaukselta ja Saaristomerellä noin 1400 euroa luotsaukselta. Esimerkiksi purjehdustapahtuman yhteydessä samalla aluksella voi olla useampiakin luotsauksia.

Ehdotetut muutokset eivät muuta luotsinkäyttövelvollisuutta ja sitä kautta vaikuta luotsausten kysyntään, vaan ainoastaan tämentävät lainsäädäntöä nykyisten säännösten

ja käytäntöjen pohjalta.

3. Esityksen valmistelu

Esitys on valmisteltu liikenne- ja viestintäministeriön ja Merenkululaitoksen toteuttaman Merenkululaitoksen liikelaitosvalmistelun yhteydessä. Esityksen valmistelu on jatkettu virkamiestyönä liikenne- ja viestintäministeriössä. Valmistelu on tapahtunut yhteistyössä Merenkululaitoksen kanssa.

Esitysluonnos oli lausunnolla samanaikaisesti Varustamoliikelaitosta, Luotsausliikelaitosta ja Merenkululaitosta koskevan esitysluonnoksen kanssa. Lausuntonsa ovat antaneet ulkoasiainministeriö, oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, puolustusministeriö, valtiovarainministeriö, työministeriö, ympäristöministeriö, Merenkululaitos, Tiehallinto, Tullilaitos, pääesikunta, merivoimien esikunta, Ilmatieteen laitos, Merentutkimuslaitos, Kilpailuvirasto, Ahvenanmaan maakuntahallitus, lääninhallitukset, maakunnalliset liitot, Tieliikelaitos, varustamoyhdistykset, Suomen Satamaliitto, Teollisuuden ja Työntekijöiden Keskusliitto, saaristoasiain neuvottelukunta, merenkulun työntekijäjärjestöt, Luotsiliitto ja muut asianomaiset henkilöjärjestöt. Lausunnoissa esitetyt lakiehdotuksen yksityiskohtia koskevat huomautukset on pyritty ottamaan mahdollisuuksien mukaan huomioon esitystä valmisteltaessa.

4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esitys liittyy eduskunnalle samassa yhteydessä annettavaan hallituksen esitykseen laeiksi Varustamoliikelaitoksesta, Luotsausliikelaitoksesta ja Merenkululaitoksesta.

Tehtävien ja toimivaltuuksien siirto edellyttää, että lait tulisivat voimaan samanaikaisesti.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. *Lain tarkoitus.* Ehdotettu pykälä vastaa nykyisen lain 1 §:ää.

2 §. *Määritelmät.* Luotsin määritelmää ehdotetaan täsmennettäväksi lisäämällä määritelmään maininta siitä, että luotsiksi hyväksyntä tapahtuu myöntämällä henkilölle ohjauskirja. Termi harjoittaa korvattaisiin termillä toimia, joka paremmin kuvaa päällikön neuvonantajana toimivan luotsin tehtävää. Pykälän 2 kohdan mukaan luotsilla tarkoitettaisiin henkilöä, jonka Merenkululaitos on ohjauskirjan myöntämällä hyväksynyt toimimaan luotsina Suomen vesialueella sekä Saimaan kanavan vuokra-alueella.

Itämerenluotsin määritelmä ehdotetaan poistettavaksi, koska itämerenluotsaus poikkeaa luotsauslaissa tarkoitettusta luotsauttoiminnasta. Itämerenluotseista säädetään itämerenluotseista annetussa asetuksessa (1105/1981). Asetus on annettu vuonna 1919 annetun hallitusmuodon 28 §:n nojalla.

3 §. *Soveltamisala.* Pykälä vastaa nykyisen luotsauslain 3 §:n 1 momenttia.

Nykyisen pykälän 2 momentti ehdotetaan poistettavaksi, koska lakia ei ole tarkoitus soveltaa itämerenluotseihin.

4 §. *Luotsauttoiminnan harjoittaminen.* Nykyisen luotsauslain 4 §:n 1 momentin mukaan Merenkululaitos huolehtii luotsauksen järjestämisestä sekä valvoo luotsauttoimintaa. Luotsauspalvelujen tuottaminen on tarkoitus siirtää laitospohjaisella lailla perustettavaksi ehdotetun Luotsausliikelaitoksen tehtäväksi. Luotsauspalvelujen saatavuuden turvaamiseksi ehdotetaan laitospohjaisessa laissa Luotsausliikelaitokselle säädettäväksi velvollisuus tarjota luotsauspalveluja luotsauslaissa määritellyillä vesialueilla. Nykyisen luotsauslain 4 §:n 1 momenttiin verrattuna muutoksena olisi, että Luotsausliikelaitoksen olisi tarjottava luotsauspalveluja Suomen vesialueella ja Saimaan kanavan vuokra-

alueella olevilla väylillä, joilla luotsia on luotsauslain 5 §:n mukaan käytettävä.

Ehdotettu 2 momentti vastaa asiasisällöltään nykyisen luotsauslain 4 §:n 2 momenttia.

5 §. *Luotsinkäyttövelvollisuus.* Pykälässä ei, kuten nykyisessä laissa, olisi viittausta merilain (674/1994) säännöksiin. Luotsinkäyttövelvollisuus määräytyisi pääsääntöisesti luotsausta koskevan lain eli luotsauslain säännösten perusteella. Merilain säännösten nojalla päällikkö saattaisi kuitenkin olla velvollinen kutsumaan luotsin aluksen turvallisuuden vuoksi siinäkin tapauksessa, että luotsauslaki ei sitä edellyttäisi.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi luotsinkäyttövelvollisuuden ja luotsinkäytöstä vapautumisen perusteet, jotka nykyisin ovat luotsausasetuksessa.

Pykälän 1 momentin mukaan Suomen vesialueella ja Saimaan kanavan vuokra-alueella olevilla luotsattavaksi väyliksi määritellyillä vesilain (264/1961) 4 luvun 1 §:ssä tarkoitetuilla yleisillä kulkuväylillä liikennöivien alusten olisi käytettävä luotsia, jos aluksen lastin vaarallisuus tai haitallisuus taikka aluksen koko sitä edellyttää.

Pykälän 2 momentin mukaan myös sellaisen ulkomaisen valtionaluksen, jota ei käytetä kaupallisen toiminnan harjoittamiseen, tulisi käyttää luotsia edellä tarkoitetuilla väylillä liikkuessaan.

Pykälässä ehdotetaan luotsinkäyttövelvollisuutta tarkistettavaksi siten, että se koskisi sisäisillä aluevesillä olevia sekä myös ulkoisilla aluevesillä eli aluemerellä olevia luotsattavaksi väyliksi määrättyjä yleisiä kulkuväyliä. Ainoastaan saaristossa olevat väylät sijaitsevat kokonaan sisäisillä aluevesillä. Avoimen rannikon kohdalla väylien alkupää ja luotsipaikka ovat aluemerellä.

Luotsinkäyttövelvollisuus ei koskisi Suomen valtion omistamia aluksia, joita ei käytetä kaupallisen toiminnan harjoittamiseen eikä

yleiseen tiehen kuuluvia lauttoja ja aluksia, jotka ovat yksinomaan saariston kehityksen edistämiseksi annetussa laissa (494/1981) tarkoitetussa yhteysalusliikenteessä, tai vastaavanlaisessa liikenteessä Ahvenanmaan maakunnassa. Luotsinkäyttövelvollisuus ei myöskään koskisi venäläisiä aluksia niiden liikennöidessä vain Saimaan kanavan vuokra-alueella.

Aluksen kokoon perustuvasta luotsinkäyttövelvollisuudesta olisi vapautettu alus, jonka päällikölle Merenkululaitos on myöntänyt 14 §:ssä tarkoitetun linjaluotsinkirjan, sekä alus, jolle Merenkululaitos on myöntänyt 16 §:ssä tarkoitetun erivapauden, sekä Saimaan vesialueella liikennöivä kotimaanliikenteen alus.

Pykälän luotsinkäyttövelvollisuutta koskevat säännökset vastaisivat sisällöltään pääosin nykyisen luotsausasetuksen 1 ja 2 §:n säännöksiä. Pykälään on selvytyden vuoksi lisätty poikkeuksena luotsinkäyttövelvollisuudesta nykyisen luotsausasetuksen 9 a §:n mukainen aluskohtainen vapautus, joka samalla on nimetty erivapaudeksi. Erivapaudesta ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin 16 §:ssä. Jäänmurtaajat eivät enää olisi suoraan lain nojalla vapautettuja luotsinkäyttövelvollisuudesta.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi nykyisen luotsausasetuksen 1 ja 2 §:ään sisältyvä säännös, jonka mukaan Merenkululaitos voi päättää, että nimetyin päällikön tai tietyn aluksen on käytettävä turvallisuus- tai ympäristönsuojelullisista syistä luotsia.

Pykälän asetuksenantovaltuutta koskevaa säännöstä ehdotetaan nykyiseen verrattuna täsmennettäväksi niin, että valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset aluksista, joita luotsinkäyttövelvollisuus koskee.

6 §. *Maksuvelvollisuus.* Pykälä sisältää säännöksen luotsaustoiminnan maksullisuudesta. Ehdotuksen mukaan luotsia käyttävän aluksen laivanisäntä olisi velvollinen suorittamaan luotsausmaksua sen mukaan kuin Luotsausliikelaitoksesta annetussa laissa (/) ja sen nojalla annetuissa säännöksissä säädetään.

7 §. *Päällikön vastuu ja tiedonantovelvollisuus.* Pykälä vastaa nykyisen luotsauslain 6 §:ää.

8 §. *Luotsin vastuu ja velvollisuudet.* Pykälä vastaa nykyisen luotsauslain 7 §:ää. Pykälän otsikkoa ehdotetaan täsmennettäväksi vastaamaan paremmin sen sisältöä, joka koskee luotsin vastuuta ja velvollisuuksia. Pykälään ehdotetaan otettavaksi ne luotsin velvollisuudet, joista säädetään nykyisen luotsausasetuksen 6 §:ssä. Lisäksi ilmoitusvelvollisuutta ehdotetaan täsmennettäväksi niin, että ilmoitus olisi kaikissa asioissa tehtävä alusliikennepalvelulle (VTS-keskukset), joka valvoo alusliikennettä ja joka välittää ilmoituksen sen sisällön perusteella oikealle viranomaiselle.

Luotsi olisi ehdotuksen mukaan velvollinen ilmoittamaan alusliikennepalvelulle kaikista havainnoistaan, joilla on merkitystä merenkulun, aluksen ja siinä olevien ihmisten turvallisuuden, ympäristönsuojelun tai meri- ja tullivalvonnan kannalta. Lisäksi luotsi olisi velvollinen ilmoittamaan luotsattavalle alukselle sattuneista tai luotsattavan aluksen aiheuttamista vahingoista ja vaadittaessa antamaan niistä lisätietoja viranomaisille.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi luotsien rikosoikeudellista virkavastuuta koskeva viittaussäännös.

9 §. *Luotsauksen alkaminen ja päättyminen.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi nykyisen luotsauslain 7 §:n 3 momentissa oleva säännös luotsauksen alkamisesta ja päättymisestä.

Samalla luotsauksen alkamisen ja päättymisen määrittelyyn ehdotetaan lisättäväksi täsmennys, joka vastaisi muita käytännössä esiintyviä tilanteita aloittaa ja päättää luotsaus. Pykälän 2 momentin mukaan luotsaus alkaisi muutoin silloin, kun luotsi on noussut alukseen ja aloittanut luotsauksen, ja päättyisi silloin, kun luotsi on luovuttanut luotsauksen toiselle luotsille tai päättänyt luotsauksen.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan luotsi voisi nousta alukseen ja poistua aluksesta muussakin kohdassa kuin luotsattavan väylän luotsipaikalla, jos sää- tai jääolosuhteet sitä edellyttävät. Asiasta tulee ensin sopia aluksen päällikön kanssa, jotta aluksen ja sen laivaston turvallisuutta ei vaarannettaisi. Luotsien kuljetukset alukselle tai pois alukselta vaikeutuvat talvella ja kelirikkoaikaan, minkä

vuoksi luotsipaikkoja voidaan joutua siirtämään jäätilanteen mukaan. Myös muut sääolosuhteet saattavat haitata kuljetuksia. Tilanteista, joissa luotsi ei voi nousta alukseen väylälle määritellyllä luotsipaikalla, olisi ilmoitettava luotsin tilausta vastaanottaessa. Lisäksi ilmoitus olisi tehtävä alusliikennepalvelulle.

10 §. *Luotsin avustaja ja kahden luotsin käyttö.* Nykyisen luotsausasetuksen 5 §:n säännös ehdotetaan siirrettäväksi lain 10 §:ksi. Pykälän mukaan luotsilla olisi oikeus ottaa luotsausmatkalle mukaansa avustaja, jos se on tarpeellista luotsauksen suorittamista tai paluumatkaa varten. Mukaan voitaisiin ottaa myös luotsiksi koulutettava henkilö.

Säännöstä kahden luotsin käytöstä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että kahta luotsia käytettäisiin silloin, kun siihen on olosuhteisiin tai aluksen navigointiin ja käsittelyyn liittyviä syitä. Esimerkkeinä voidaan mainita alus, jolla on näkyvyyttä rajoittava kansilasti, muut erikoiskuljetukset tai suuren aluksen luotsaus vaikeissa olosuhteissa ja hinaajia käyttäen.

Jos luotsauksessa käytetään kahta luotsia, aluksen päällikölle olisi ilmoitettava ennen luotsauksen aloittamista, kumpi luotseista vastaa luotsauksesta.

11 §. *Luotsin oikeus kieltäytyä luotsauksesta tai keskeyttää luotsaus.* Ehdotettu pykälä vastaa nykyisen luotsauslain 8 §:ää. Pykälän otsikkoa ja sisältöä ehdotetaan selvennettäväksi niin, että luotsilla olisi oikeus kieltäytyä aloittamasta luotsaus tai keskeyttää jo aloitettu luotsaus. Kieltäytymisen tai keskeyttämisen perusteet olisi ilmoitettava aluksen päällikölle. Lisäksi luotsauksesta kieltäytymisestä tai luotsauksen keskeyttämisestä olisi ilmoitettava alusliikennepalvelulle.

12 §. *Luotsin ohjauskirja.* Pykälän otsikkoa ehdotetaan nykyisen sääntelyn otsikkoon verrattuna muutettavaksi vastaamaan sen sisältöä. Luotsin pätevydestä säädetään voimassa olevan luotsauslain 9 §:ssä olevan valtuussäännöksen nojalla luotsausasetuksen 4 ja 7 §:ssä. Luotsausasetuksessa olevat säännökset luotsin pätevyysvaatimuksista ja ohjauskirjasta siirrettäisiin lakiin ja niitä täsmennettäisiin ohjauskirjan myöntämisedellytysten osalta. Lisäksi lakiin otettaisiin säännökset luotsin ohjauskirjan uudistamisen perusteista.

Pykälän mukaan luotsilla olisi oikeus suorittaa luotsauksia niillä väylillä, joihin hän on Merenkululaitoksen myöntämän ohjauskirjan nojalla saanut luotsausoikeuden. Ohjauskirjan myöntämisen edellytyksenä olisi, että luotsilla on merikapteeninkirja ja sellainen terveys ja kunto, joka vaaditaan kauppaluotsauksessa kansipalveluksessa olevalta. Lisäksi luotsilla tulisi olla harjoittelumatkoja ohjauskirjaan merkittävällä väylällä ja Merenkululaitoksen järjestämä hyväksytysti suoritettu kirjallinen tutkinto sekä Merenkululaitoksen hyväksymän henkilön vastaanottama koeluotsaus ohjauskirjaan merkittävän väylän molempiin suuntiin.

Luotsin ohjauskirjan myöntämisen edellytyksistä ja ohjauskirjan sisällöstä sekä ohjauskirjan uudistamisesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Tarkoituksena on, että asetuksessa määriteltäisiin ne asiat, jotka luotsin on osattava kirjallisessa tutkinnossa ja koeluotsauksessa. Näitä olisivat väyliin, turvalaitteisiin, satamiin, alusten käsittelyyn ja navigointilaitteisiin, alusliikennepalveluun ja jäänmurtoon liittyvät asiat. Lisäksi edellytettäisiin luotsausta ja alusliikennepalvelua koskevan lainsäädännön ja määräysten tuntemista. Asetuksessa säädettäisiin myös vaadittavista harjoittelumatkoista, jolloin lähtökohtana olisi, että luotsi ehtisi harjoitella useamman tyyppisen aluksen luotsausta erilaisissa sää- ja jääolosuhteissa. Asetukseen otettavat asiat perustuisivat tällä hetkellä noudatettaviin luotsin ohjauskirjan saamista koskeviin Merenkululaitoksen sisäisiin määräyksiin ja käytäntöihin.

Luotsaukseen oikeuttava ohjauskirja myönnettäisiin määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi ja se voitaisiin hakemuksesta uudistaa.

Luotsin ohjauskirjan uudistamisen edellytyksenä olisi, että luotsi osoittaa säilyttäneensä väylätuntemuksensa ja että hänellä on sellainen terveys ja kunto, joka vaaditaan kauppaluotsauksessa kansipalveluksessa olevalta. Luotsin ohjauskirjan uudistaminen perustuisi väylätuntemukseen, joka voitaisiin osoittaa säännöllisesti tehdyillä luotsauksilla tai harjoittelumatkoilla taikka aluksenkäsittelysimulaattorissa suoritetuilla ajoilla.

13 §. *Luotsin ohjauskirjan peruuttaminen.* Merenkululaitos peruuttaisi luotsin ohjaus-

kirjan. Luotsin ohjauskirja olisi peruutettava, jos luotsilla ei enää olisi sellaista terveyttä ja kuntoa, jotka vaaditaan kauppa-aluksessa kansipalveluksessa olevalta. Samoin ohjauskirja olisi peruutettava, jos luotsi ei enää tiedoiltaan ja taidoiltaan täyttäisi ohjauskirjan saamisen edellytyksenä olevia kelpoisuusvaatimuksia.

Ohjauskirja voitaisiin peruuttaa, jos luotsi toistuvasti rikkoisi luotsauslakia tai sen m- jalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä taikka muita alusliikennettä koskevia säännöksiä tai määräyksiä taikka muutoin vaarantaisi toiminnallaan alusliikenteen turvallisuutta.

Ohjauskirja voitaisiin peruuttaa pysyvästi tai määräajaksi.

14 §. *Linjaluotsinkirja.* Linjaluotsinkirjaa koskeva säännös ehdotetaan otettavaksi asetustasolta lakiin. Nykyisen luotsausasetuksen 8 §:ssä säädetään linjaluotsinkirjan saamisen edellytyksistä. Säännös ehdotetaan siirrettäväksi lakiin niiltä osin kuin kyse on linjaluotsinkirjan saamisen perusteista, toimivallasta myöntää linjaluotsinkirja ja valtuutuksesta antaa tarkempia säännöksiä. Ehdotetun pykälän mukaan Merenkululaitos voisi hakemuksesta myöntää väylä- ja aluskohtaisen linjaluotsinkirjan aluksen päällikölle, joka osoittaa tuntevansa aluksen käyttämän väylän. Linjaluotsinkirja voitaisiin vastaavin edellytyksin myöntää myös aluksen perämiehelle, koska se lisäisi alusturvallisuutta ja samalla edistäisi perämiehen pätevoitymistä aluksen päälliköksi. Perämiehelle myönnetty linjaluotsinkirja ei kuitenkaan vapauttaisi alusta luotsinkäyttövelvollisuudesta, koska ehdotetun 5 §:n mukaan vain alus, jonka päälliköllä on ehdotetussa 14 §:ssä tarkoitettu linjaluotsinkirja, olisi vapautettu luotsinkäyttövelvollisuudesta.

Linjaluotsinkirjan myöntämisen edellytyksenä olisi, että hakija on osallistunut hakemuksen kohteena olevan aluksen tai vastaavanlaisen aluksen navigointiin päällikkönä tai perämiehenä linjaluotsinkirjaan merkittävällä väylällä ja että hän on suorittanut hyväksytysti Merenkululaitoksen järjestämän kirjallisen tutkinnon. Vastaavanlaisella aluksella tarkoitettaisiin alusta, joka ei olennaisesti eroa hakemuksen kohteena olevasta aluksesta kooltaan, teknisiltä järjestelyiltään

eikä turvallisuusjohtamisjärjestelmältään. Lisäksi hakijan tulisi olla suorittanut Merenkululaitoksen hyväksymän henkilön vastaanottaman koeluotsauksen linjaluotsinkirjaan merkittävän väylän molempiin suuntiin tai hakemuksessa määriteltyn suuntaan. Hänen olisi myös nykyisten säännösten mukaisesti hallittava tarvittavassa laajuudessa suomen tai ruotsin kieltä.

Merenkululaitoksen asettama työryhmä on selvittänyt, olisiko edellytyksiä hyväksyä englanti linjaluotsauksen kieleksi ja mitä vaikutuksia englannin kielen käytöllä olisi turvallisuuteen. Työryhmän raportti valmistui vuoden 2002 lopulla. Työryhmä ei ottanut kantaa englannin kielen hyväksymisen puolesta tai vastaan, mutta se totesi tiettyjen toimenpiteiden olevan tarpeellisia, jos englannin kieli hyväksytään linjaluotsikieleksi.

Työryhmän selvitykseen viitaten katsotaan, että Suomessa ei ole mahdollista siirtyä käyttämään englannin kieltä linjaluotsauksessa suomen ja ruotsin kielen rinnalla ennen kuin eräät valmisteilla olevat merenkulun turvallisuutta parantavat toimenpiteet on toteutettu. Tällaisia toimenpiteitä ovat ennen muuta kauppamerenkulun väylien NAVI-mittausten loppuunsaattaminen ja vastaavien merikarttojen käyttöönotto, vesisyvyyden ilmoittamiskäytäntöön siirtyminen kulkusyvyyden asemasta, automaattisten paikanmäärittäilaitteistojen käyttöönotto, alusliikennepalvelun (VTS) toteuttaminen ja liikenteen ohjauksen varmistaminen ja Merenkululaitoksen organisaatiouudistuksen toteuttaminen ja luotsauspalvelujen toimivuuden varmistaminen uudessa organisaatiossa.

Linjaluotsinkirjan myöntämisen edellytyksistä ja linjaluotsinkirjan sisällöstä sekä uudistamisesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Asetukseen otettaisiin säännökset kirjallisesta tutkinnosta, jossa hakijan tulisi osata väyliin, turvalaitteisiin, satamiin, alusliikennepalveluun, jäänmurtoon sekä luotsaus- ja alusliikennepalvelulainsäädäntöön liittyvät asiat vastaavalla tavalla kuin luotsin ohjauskirjan kirjallisessa tutkinnossa. Asetuksessa säädettäisiin myös vaadittavista harjoittelumatkoista sekä koeluotsauksesta. Linjaluotsinkirjan myöntämisen edellytyksiä koskevat tarkemmat säännökset ovat nykyisen luot-

sauslain 14 §:ssä ja sitä täydentävän luotsausasetuksen 8 §:ssä olevien valtuutussääntösten nojalla annetussa Merenkululaitoksen päätöksessä linjaluotsinkirjasta. Tarkoituksena on, että teknisluonteisia asioita luukuun ottamatta Merenkululaitoksen päätöksessä olevat linjaluotsinkirjan myöntämisen edellytykset siirrettäisiin asetukseen.

Linjaluotsinkirja myönnettäisiin määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi ja se voitaisiin hakemuksesta uudistaa.

Linjaluotsinkirjan uudistamisen edellytyksenä olisi, että kirjan haltija osoittaisi säilyttäneensä väylätuntemuksensa. Tämä voitaisiin osoittaa säännöllisellä liikennöinnillä kyseisellä väylällä.

15 §. *Linjaluotsinkirjan peruuttaminen.* Merenkululaitos voisi peruuttaa linjaluotsinkirjan vastaavasti samoilla edellytyksillä kuin luotsin ohjauskirjan peruuttamisesta ehdotetaan säädettäväksi 13 §:ssä.

16 §. *Erivapaus.* Lakiin ehdotetaan siirrettäväksi luotsinkäyttövelvollisuudesta vapauttava säännös, joka on nykyisen luotsausasetuksen 9 a §:ssä. Käsite aluskohtainen vapautus korvattaisiin sanalla erivapaus, joka paremmin kuvaa vapautuksen asiallista luonnetta alus- ja päällikkökohtaisena pitkäaikaisen kokemuksen perusteella myönnettynä poikkeuksena luotsinkäyttövelvollisuudesta. Asetuksessa olevat erivapauden myöntämisen, uudistamisen ja peruuttamisen perusteita koskevat säännökset siirrettäisiin lakiin.

Ehdotetun pykälän mukaan Merenkululaitos voisi hakemuksesta myöntää aluskohtaisen erivapauden luotsinkäyttövelvollisuudesta sellaiselle alukselle, jonka päälliköllä on pitkäaikainen kokemus liikenteestä Suomen aluevesillä tai Saimaan vesialueella joko hakemuksen kohteena olevassa tai vastaavanlaisessa aluksessa ja jonka päällikkö hallitsee tarvittavassa laajuudessa suomen tai ruotsin kieltä. Erivapauden myöntämisen edellytyksenä olisi, ettei alusturvallisuus tai ympäristö vaarannu. Erivapautteen voitaisiin liittää ehtoja, jotka koskevat aluksen vahtijärjestelyjä tai muun päällystön kokemusta aluksen navigoinnissa.

Lakiehdotuksen 5 §:n mukaan luotsinkäyttövelvollisuus tulisi aikaisemmasta poiketen koskemaan myös jäänmurtajia. Jäänmurtajille olisi mahdollisuus myöntää erivapaus luot-

sinkäyttövelvollisuudesta, jos ehdotetun pykälän edellytykset täyttyvät. Lakiehdotuksella ei muuten ole tarkoitus laajentaa nykyistä erivapauskäytäntöä. Erivapauksia on pääasiassa myönnetty hinaustehtävissä oleville hinaajille sekä pienehköille rannikkoliikenteen aluksille. Aluksen päällikkö, jolla olisi pitkäaikainen kokemus liikenteestä Suomen aluevesillä tai Saimaan vesialueella tietyllä aluksella tai vastaavanlaisella aluksella, voisi hakemuksesta saada erivapauden luotsinkäyttövelvollisuudesta tietyllä aluksen käyttämällä väylällä, jollei se vaarantaisi alusturvallisuutta tai ympäristöä ja jollei päällikkö voisi saada linjaluotsinkirjaa useille väylille epäsäännöllisesti suuntautuvien matkojen vuoksi.

Jos perämies vahtijärjestelyjen vuoksi vastaisi ajoittain yksin aluksen navigoinnista, edellyttäisi erivapauden myöntäminen, että myös perämiehellä olisi vastaava kokemus kuin aluksen päälliköllä.

Erivapaus myönnettäisiin määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi ja se voitaisiin hakemuksesta uudistaa tai perustellusta syystä peruuttaa.

Erivapaus voitaisiin uudistaa samoin edellytyksin kuin se voidaan myöntää. Erivapaus voitaisiin peruuttaa, jos myöntämisen perusteet lakkaisivat olemasta voimassa tai erivapauden saanut rikkoisi toistuvasti luotsauslakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tai muita alusliikennettä koskevia säännöksiä ja määräyksiä tai muutoin vaarantaisi toiminnallaan alusliikenteen turvallisuutta.

Erivapauden myöntämisen edellytyksistä ja erivapauspäätöksen sisällöstä sekä uudistamisesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

17 §. *Virka-apu.* Pykälä vastaa sisällöltään nykyisen luotsauslain 10 §:ää.

18 §. *Valvonta.* Pykälä vastaa nykyisen luotsauslain 11 §:ää. Säännöstä ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että termi asianomainen ministeriö korvattaisiin liikenne- ja viestintäministeriöllä, jonka hallinnonalaan luotsausta koskevat asiat kuuluvat.

19 §. *Rangaistussäännös.* Pykälä vastaa nykyisen luotsauslain 12 §:ää. Nykyiseen säännökseen verrattuna sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännöksessä nimenomaisesti luetellaan kaikki kyseeseen tu-

levat tekotavat ja että abstraktista vaaraa aiheuttava tunnusmerkistön osa poistettaisiin ja että säännöksestä muodostettaisiin pelkästään sakon uhan sisältävä luotsausrikkomusnimitys tunnusmerkistö.

20 §. *Tuomioistuim.* Sääntelyä muutettaisiin niin, että pykälään otettaisiin myös luotsauslain säännösten nojalla tehtävien hallintopäätösten muutoksenhakua koskeva säännös. Muutosta Merenkululaitoksen luotsauslain nojalla tekemään päätökseen haettaisiin siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

21 §. *Tarkemmat säännökset ja määräykset sekä yleispoikkeukset.* Pykälä vastaa nykyisen luotsauslain 14 §:ää. Nykyiseen sääntelyyn verrattuna pykälän 2 momentin valtuutussäännös laadittaisiin niin, että siinä säädettäisiin myös Merenkululaitoksen määräyksenantovaltuuksista. Merenkululaitos antaisi tarkemmat määräykset kirjallisista tutkimuksista ja koeluotsauksista, jotka liittyvät luotsin ohjauskirjan ja linjaluotsinkirjan myöntämiseen, sekä pitäisi luetteloa myöntämisestä luotsin ohjauskirjoista, linjaluotsinkirjoista ja erivapauksista. Määräykset olisivat laissa ja asetuksessa säädettyjen asioiden tarkempaa teknisluonteista määrittelyä. Väyliä, turvalaitteita, satamia sekä alusliikennepalvelua koskevat ja muut kirjallisessa tutkimuksessa ja koeluotsauksessa osattavaksi edellyttävät asiat muuttuvat ajan kuluessa ja tutkimusvaatimuksia on muutettava sen mukaisesti.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi myös valtuutussäännös, jonka mukaan Merenkululaitos antaisi tarkemmat määräykset luotsattavista väylistä, luotsausmatkoista ja luotsipaikoista sekä julkaisisi niistä luetteloa. Luotsattavien väylien määrittely tarkoittaisi luotsinkäyttövelvollisuuden laajuuden luotsinkäyttövelvollisille ja luotsauspalvelujen tarjoamisvelvollisuuden laajuuden palveluja tuottavalle Luotsausliikelaitokselle. Luotsien ohjauskirjat ja luotsinkäyttövapautukset ovat väyläkohtaisia. Väylänpitäjänä Merenkululaitos vahvistaa väylät ja niihin tehtävät muutokset ja sen tulisi tässä yhteydessä ottaa huomioon luotsaukseen liittyvät näkökohdat. Tarkoituksena on, että määräyksiä antaessaan Merenkululaitos pitäisi lähtökohtana vuonna 1988 antamaansa päätöstä luotsausmat-

koista sekä luotsauslain voimaan tullessa käytössä olevia luotsattavia väyliä ja luotsipaikkoja. Tarkoituksena on lisäksi, että Merenkululaitos ottaisi huomioon alusturvallisuuteen ja ympäristösuojeluun liittyvät näkökohdat sekä selvittäisi luotsauspalvelun käyttämiseen ja tarjoamiseen liittyvät seikat asianosaisia kuulemalla.

Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi nykyisen luotsausasetuksen 9 §:ssä oleva säännös, jonka mukaan Merenkululaitos voi erityisten sää- tai jääolosuhteiden johdosta myöntää poikkeuksia luotsinkäyttövelvollisuutta koskevista säännöksistä, jos niiden soveltaminen olisi ilmeisen tarkoituksetonta tai kohtuuttoman hankalaa. Säännös olisi tarkoitettu sovellettavaksi esimerkiksi tilanteissa, jolloin vaikeiden jääolosuhteiden vuoksi liikennettä joudutaan ohjaamaan avomereltä väylille, joilla lähtökohtaisesti on luotsinkäyttövelvollisuus. Alusten liikkuminen uomassa jäänmurtajan perässä ei aseta samanlaisia vaatimuksia navigoinnille kuin avo-vesiolosuhteissa ja tästä syystä luotsinkäyttövelvollisuutta voitaisiin helpottaa niin, ettei kaikilla aluksilla tarvitse olla luotsia. Poikkeus voitaisiin myöntää sekä Luotsausliikelaitokselle luotsauspalvelujen tarjoamisvelvoitteesta että aluksille luotsinkäyttövelvollisuudesta. Edellytyksenä on lisäksi, että alusturvallisuutta ja ympäristöä ei vaaranneta.

22 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004. Lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin voitaisiin ryhtyä jo ennen kuin laki tulee voimaan.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset annettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi Merenkululaitos antaisi lakiehdotuksessa olevien valtuutuksien nojalla yksityiskohtaisia määräyksiä luotsaustoimintaa koskevista asioista.

3. Voimaantulo

Laki liittyy vuoden 2004 talousarvioesitykseen ja se ehdotetaan tulevaksi voimaan vuoden 2004 alusta samaan aikaan Merenkululaitosta, Luotsausliikelaitosta ja Varustamo-

liikelaistosta koskevien lakien kanssa.

4. Säättämisjärjestys

Ehdotetulla lailla saatettaisiin osa nykyisestä asetustasoisesta sääntelystä lain tasolle. Samalla on tehty tarkistuksia ja täsmennyksiä, jotka johtuvat uudesta perustuslaista ja muista lainsäädännön muotovaatimuksista.

Ehdotettuun lakiin sisältyisi säännös luotsaustoiminnan maksullisuudesta ja siitä, kuka on maksuvelvollinen. Luotsauksen hinnoittelusta säädettäisiin Luotsausliikelaitoksesta annettavalla lailla.

Esityksessä ehdotetaan aikaisemmin luotsausasetukseen sisältyneet tarkemmat valtuutussäännökset otettaviksi luotsauslakiin perustuslain 80 §:n mukaisesti. Samalla säännöksiä täsmennettäisiin. Lakiehdotuksen 21

§:n 2 ja 3 momentin mukaan Merenkululaitos antaisi tarkemmat määräykset luotsin ohjauskirjan ja linjaluotsinkirjan myöntämiseen liittyvistä tutkinnoista ja koeluotsauksista. Merenkululaitos antaisi määräyksiä myös luotsattavista väylistä sekä luotsausmatkoista ja luotsipaikoista. Määräykset olisivat laissa ja asetuksessa olevien säännösten tarkempaa teknisluonteista määrittelyä. Sen vuoksi katsotaan olevan perustuslain 80 §:n 2 momentissa tarkoitettuja erityisiä syitä valtuuttamaan Merenkululaitos antamaan oikeussääntöjä näistä asioista.

Ehdotusta valmisteltaessa on edellä mainituilla perusteilla katsottu, että laki voidaan säätää tavallisena lakina.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Luotsauslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on alusliikenteen turvallisuuden edistäminen sekä alusliikenteestä ympäristölle aiheutuvien haittojen ehkäiseminen.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *luotsauksella* alusten ohjailuun liittyvää toimintaa, jossa luotsi toimii aluksen päällikön neuvonantajana sekä vesialueen ja merenkulun asiantuntijana; sekä

2) *luotsilla* henkilöä, jonka Merenkulkulaitos on ohjauskirjan myöntämällä hyväksynyt toimimaan luotsina Suomen vesialueella sekä Saimaan kanavan vuokra-alueella.

3 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan luotsaukseen, jota järjestetään alusten avustamiseksi Suomen vesialueella sekä Saimaan kanavan vuokra-alueella.

4 §

Luotsaustoiminnan harjoittaminen

Luotsausliikelayoksen on tarjottava tässä laissa tarkoitettuja luotsauspalveluja Suomen vesialueella ja Saimaan kanavan vuokra-alueella niillä väylillä, joilla luotsia on käytettävä 5 §:n mukaan.

Sen estämättä, mitä tässä laissa säädetään luotsauksesta, satama-alueella alusten ohjailuun liittyvää toimintaa, jossa henkilö toimii aluksen päällikön neuvonantajana sekä vesialueen ja merenkulun asiantuntijana, saavat harjoittaa myös satamahallinnon tehtävään hyväksymät henkilöt.

5 §

Luotsinkäyttövelvollisuus

Aluksen on Suomen vesialueella ja Saimaan kanavan vuokra-alueella olevilla luotsattaviksi väyliksi määritellyillä vesilain (264/1961) 4 luvun 1 §:ssä tarkoitetuilla yleisillä kulkuväylillä käytettävä luotsia, jos aluksen lastin vaarallisuus tai haitallisuus taikka aluksen koko sitä edellyttää.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu velvollisuus käyttää luotsia on myös sellaisella ulkomaisella valtionaluksella, jota ei käytetä kaupallisen toiminnan harjoittamiseen.

Luotsinkäyttövelvollisuus ei koske:

1) Suomen valtion omistamaa alusta, jota ei käytetä kaupallisen toiminnan harjoittamiseen;

2) yleiseen tiehen kuuluvaa lauttaa ja alusta, joka on yksinomaan saariston kehityksen edistämiseksi annetussa laissa (494/1981) tarkoitetussa yhteysalusliikenteessä, tai vastaavanlaisessa liikenteessä Ahvenanmaan maakunnassa; eikä

3) venäläistä alusta sen liikennöidessä vain Saimaan kanavan vuokra-alueella.

Aluksen kokoon perustuvasta luotsinkäyttövelvollisuudesta on vapautettu:

1) alus, jonka päällikölle Merenkululaitos on myöntänyt 14 §:ssä tarkoitetun linjaluotsikirjan;

2) alus, jolle Merenkululaitos on myöntänyt 16 §:ssä tarkoitetun erivapauden; sekä

3) Saimaan vesialueella liikennöivä kotimaanliikenteen alus.

Merenkululaitos voi turvallisuus- tai ympäristönsuojelullisista syistä päättää, että nimetyn päällikön tai tietyn aluksen tulee käyttää luotsia muutoinkin kuin silloin, kun siihen tämän lain mukaan on velvollisuus.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset aluksista, joita luotsinkäyttövelvollisuus koskee.

6 §

Maksuvelvollisuus

Luotsia käyttävän aluksen laivanisäntä on velvollinen suorittamaan luotsausmaksua siten kuin Luotsausliikelaitoksesta annetussa laissa (/) ja sen nojalla annetuissa säännöksissä määrätään.

7 §

Päällikön vastuu ja tiedonantovelvollisuus

Aluksen päällikkö on vastuussa aluksensa ohjailusta myös silloin, kun hän noudattaa luotsin antamia aluksen ohjailuun liittyviä ohjeita.

Päällikkö on velvollinen antamaan luotsille kaikki ne tiedot, joilla on merkitystä luotsaukselle.

8 §

Luotsin vastuu ja velvollisuudet

Luotsi on vastuussa luotsauksesta. Luotsin on annettava luotsattavan aluksen päällikölle aluksen turvallisen kulun kannalta tarpeelliset tiedot ja ohjeet sekä valvottava niitä aluksen ohjailuun ja käsittelyyn liittyviä toimenpiteitä, joilla on merkitystä alusliikenteen turvallisuudelle ja ympäristönsuojelulle.

Luotsi on velvollinen ilmoittamaan alusliikennepalvelulle kaikista havainnoistaan, joilla on merkitystä merenkulun, aluksen ja siinä olevien ihmisten turvallisuuden, ympäristönsuojelun tai meri- ja tullivalvonnan kannalta. Lisäksi luotsin on ilmoitettava luotsattavalle alukselle sattuneista tai luotsattavan aluksen aiheuttamista vahingoista ja vaadittaessa annettava näistä lisätietoja viranomaisille.

Luotsiin sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

9 §

Luotsauksen alkaminen ja päättyminen

Luotsaus alkaa silloin, kun alus lähtee laiturista tai ankkuripaikalta ja satamaan tultaessa luotsaus päättyy silloin, kun alus on ankkuroitu tai kiinnitetty laituriin.

Muutoin luotsaus alkaa, kun luotsi on noussut alukseen ja aloittanut luotsauksen, ja päättyy, kun luotsi on luovuttanut luotsauksen toiselle luotsille tai päättänyt luotsauksen.

Luotsi voi, sovittuaan asiasta luotsattavan aluksen päällikön kanssa, nousta alukseen tai poistua aluksesta muussa kohdassa kuin luotsattavan väylän luotsipaikalla, jos sää- tai jääolosuhteet sitä edellyttävät. Tästä on ilmoitettava alusliikennepalvelulle.

10 §

Luotsin avustaja ja kahden luotsin käyttö

Luotsilla on oikeus ottaa luotsausmatkalle mukaansa avustaja, jos se on tarpeellista luotsauksen suorittamista tai paluumatkaa varten. Mukaan voidaan ottaa myös luotsiksi koulutettava henkilö.

Jos luotsauksessa käytetään olosuhteisiin tai aluksen navigointiin ja käsittelyyn liittyvien seikkojen vuoksi kahta luotsia, niin aluksen päällikölle on ilmoitettava ennen luotsauksen aloittamista, kumpi luotseista vastaa luotsauksesta.

11 §

Luotsin oikeus kieltäytyä luotsauksesta tai keskeyttää luotsaus

Luotsilla on oikeus kieltäytyä luotsauksesta tai keskeyttää luotsaus, jos hän katsoo, että matkan aloittaminen tai jatkaminen vaarantaa luotsattavan aluksen, siinä olevien ihmisten, muun vesiliikenteen tai ympäristön turvallisuutta. Luotsin on tällöin välittömästi ilmoitettava kieltäytymisen tai keskeyttämisen perusteet aluksen päällikölle sekä ilmoitettava luotsauksesta kieltäytymisestä tai sen keskeyttämisestä alusliikennepalvelulle.

12 §

Luotsin ohjauskirja

Luotsilla on oikeus luotsata niillä väylillä, joihin hän on Merenkululaitoksen myöntämällä ohjauskirjalla saanut luotsausoikeuden. Ohjauskirjan myöntämisen edellytyksenä on, että hakijalla on:

- 1) merikapteeninkirja;
 - 2) sellainen terveys ja kunto, joka vaaditaan kauppa-aluksessa kansipalveluksessa olevalta;
 - 3) harjoittelumatkoja ohjauskirjaan merkitävällä väylällä;
 - 4) Merenkululaitoksen järjestämä hyväksytysti suoritettu kirjallinen tutkinto;
 - 5) Merenkululaitoksen hyväksymän henkilön vastaanottama koeluotsaus ohjauskirjaan merkittävän väylän molempiin suuntiin; sekä
 - 6) tarvittava suomen ja ruotsin kielen taito.
- Luotsin ohjauskirja myönnetään määräajaksi, enintään viudeksi vuodeksi ja se voidaan hakemuksesta uudistaa. Luotsin ohjauskirjan uudistamisen edellytyksenä on, että luotsi osoittaa säilyttäneensä väylätuntemuksensa ja että hänellä on sellainen terveys ja

kunto, joka vaaditaan kauppa-aluksessa kansipalveluksessa olevalta.

Luotsin ohjauskirjan myöntämisen edellytyksistä ja ohjauskirjan sisällöstä sekä ohjauskirjan uudistamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

13 §

Luotsin ohjauskirjan peruuttaminen

Merenkululaitoksen on peruutettava luotsin ohjauskirja, jos:

- 1) luotsilla ei enää ole sellaista terveyttä tai kuntoa, joka vaaditaan kauppa-aluksessa kansipalveluksessa olevalta; tai
- 2) luotsi ei enää tiedoiltaan tai taidoiltaan täytä ohjauskirjan saamisen edellyttämiä kelpoisuusvaatimuksia.

Merenkululaitos voi peruuttaa ohjauskirjan, jos:

- 1) luotsi toistuvasti rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tai muita alusliikennettä koskevia säännöksiä ja määräyksiä; tai
- 2) muutoin vaarantaa toiminnallaan alusliikenteen turvallisuutta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa Merenkululaitos voi velvoittaa luotsin heti toimittamaan ohjauskirjansa Merenkululaitokselle.

Jos ohjauskirjaa ei peruuteta pysyvästi, on päätöksessä määrättävä aika, jonka kuluessa ohjauskirjaa ei anneta. Aika alkaa kulua siitä, kun päätös on saatettu asianomaiselle tiedoksi tai viimeistään ohjauskirjan voimassaolon päättyessä.

14 §

Linjaluotsinkirja

Merenkululaitos voi hakemuksesta myöntää väylä- ja aluskohtaisen linjaluotsinkirjan aluksen päällikölle, joka osoittaa tuntevansa aluksen käyttämän väylän. Linjaluotsinkirja voidaan vastaavin edellytyksin myöntää myös aluksen perämiehelle.

Linjaluotsinkirjan myöntämisen edellytyksenä on, että hakija:

- 1) on osallistunut hakemuksen kohteena olevan aluksen tai vastaavanlaisen aluksen

navigointiin päällikkönä tai perämiehenä linjaluotsinkirjaan merkittävällä väylällä;

2) on suorittanut hyväksytysti Merenkululaitoksen järjestämän kirjallisen tutkinnon;

3) on suorittanut Merenkululaitoksen hyväksymän henkilön vastaanottaman koelutauksen linjaluotsinkirjaan merkittävän väylän molempiin suuntiin tai hakemuksessa määriteltyn suuntaan; sekä

4) hallitsee tarvittavassa laajuudessa suomen tai ruotsin kieltä.

Linjaluotsinkirja myönnetään määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi ja se voidaan hakemuksesta uudistaa. Linjaluotsinkirjan uudistamisen edellytyksenä on, että kirjan haltija osoittaa säilyttäneensä väylätuntemuksensa.

Linjaluotsinkirjan myöntämisen edellytyksistä ja linjaluotsinkirjan sisällöstä sekä linjaluotsinkirjan uudistamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

15 §

Linjaluotsinkirjan peruuttaminen

Linjaluotsinkirjan peruuttamiseen sovelletaan vastaavasti, mitä 13 §:ssä säädetään luotsin ohjauskirjan peruuttamisesta.

16 §

Erivapaus

Merenkululaitos voi hakemuksesta myöntää aluskohtaisen erivapauden luotsinkäyttövelvollisuudesta sellaiselle alukselle, jonka päälliköllä on pitkäaikainen kokemus liikenteestä Suomen aluevesillä tai Saimaan vesialueella joko hakemuksen kohteena olevassa tai vastaavanlaisessa aluksessa. Jos aluksen vahtijärjestelyjen vuoksi perämies vastaa komentosiltavahdin pidosta, vapautuksen myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että myös perämiehellä on vastaava kokemus liikenteestä kuin aluksen päälliköllä hakemuksen kohteena olevassa tai vastaavanlaisessa aluksessa.

Päällikön ja perämiehen on lisäksi hallittava tarvittavassa laajuudessa joko suomen tai ruotsin kieltä.

Erivapauden myöntämisen edellytyksenä on, ettei alusturvallisuus tai ympäristö vaarannu. Erivapauteen voidaan liittää ehtoja, jotka koskevat aluksen vahtijärjestelyjä tai muun päällystön kokemusta aluksen navigoinnissa.

Erivapaus myönnetään määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi ja se voidaan hakemuksesta uudistaa samoin edellytyksin kuin se voidaan myöntää.

Merenkululaitos voi peruuttaa erivapauden, jos myöntämisen perusteet lakkaavat olemasta voimassa, erivapauden saanut rikkoo toistuvasti tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tai muita alusliikennettä koskevia säännöksiä ja määräyksiä tai muutoin vaarantaa toiminnallaan alusliikenteen turvallisuutta.

Erivapauden myöntämisen edellytyksistä ja erivapauspäätöksen sisällöstä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

17 §

Virka-apu

Luotsilla on oikeus saada tarvittaessa valtion aluksen päälliköltä sekä poliisilta, rajavartiolaitokselta ja tullilaitokselta virka-apua.

18 §

Valvonta

Tämän lain täytäntöönpano ja lain noudattamisen ylin valvonta kuuluvat liikenne- ja viestintäministeriölle.

Merenkululaitos valvoo tämän lain sekä sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista.

19 §

Rangaistussäännös

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä laiminlyömällä velvollisuuden käyttää luotsia tai luotsaamalla ilman oikeutta taikka laiminlyömällä säädetyn tiedonanto- tai ilmoitusvelvollisuuden, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa sääde-

tä ankarampaa rangaistusta, *luotsausrikkomuksesta* sakkoon.

20 §

Tuomioistuimien

Tämän lain 4—11 §:n mukaan käsiteltävissä asioissa toimivaltainen tuomioistuin määräätyy merilain (674/1994) 21 luvun säännösten mukaan.

Merenkulkulaitoksen tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

21 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset sekä yleispoikkeukset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Merenkulkulaitos antaa tarkemmat määräykset luotsin ohjauskirjan ja linjaluotsinkirjan myöntämiseen liittyvistä kirjallisista tutkinnoista ja koeluotsauksista sekä pitää luettoa myöntämistään luotsin ohjauskirjoista, linjaluotsinkirjoista ja erivapauksista.

Merenkulkulaitos antaa tarkemmat määräykset luotsattavista väylistä, luotsausmatkoista ja luotsipaikoista sekä julkaisee niistä luet-

teloja.

Merenkulkulaitos voi erityisten sää- tai jääolosuhteiden vuoksi myöntää Luotsausliikelaitokselle poikkeuksia luotsauspalvelujen tarjoamisvelvollisuudesta, jos luotsinkäyttövelvollisuutta koskevien säännösten noudattaminen olisi ilmeisen tarkoituksetonta tai kohtuuttoman hankalaa ja edellyttäen, että alusturvallisuutta ja ympäristöä ei vaaranneta. Samoilla edellytyksillä Merenkulkulaitos voi myöntää aluksille poikkeuksen luotsinkäyttövelvollisuutta koskevien säännösten noudattamisesta.

22 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2004.

Tällä lailla kumotaan 6 päivänä helmikuuta 1998 annettu luotsauslaki (90/1998) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Kumotun lain tai sen nojalla annettujen säännösten nojalla annettu luotsin ohjauskirja, linjaluotsinkirja tai vapautus luotsinkäyttövelvollisuudesta on kuitenkin voimassa myöntöpäätöksessä tarkoitettua ajan, jolle päätöstä tämän lain nojalla muutetaan tai kumotaan.

Helsingissä 29 päivänä elokuuta 2003

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Liikenne- ja viestintäministeri *Leena Luhtanen*